

HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi,

Pelastustoimen järjestäminen (pelastustoimispesifit asiat + ensihoito)

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle koskien hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos toteaa, että esitys ei sinällään tuo mitään merkittävää uutta pelastustoimen palveluiden kehittämiseen verrattuna nykyiseen 22 kuntien ylläpitämään pelastustoimeen. Alueellistamisen mahdollistamat tehostamishyödyt on jo saatu ja tämän **uudistuksen valmistelu ja toimeenpano aiheuttavat merkittäviä muutuskustannuksia**. Muutuskustannuksia aiheuttavat mm. toimintojen uudelleen organisointi, ICT-muutokset sekä sopimusten siirrot. Osa muutuskustannuksista syntyy jo ennen hyvinvointialueiden muodostumista esimerkiksi hallinnollisiin valmisteluihin liittyen. Pelastustoimen järjestämislain perusteluissa todetaan, että ”pelastustoimen lähipalvelut on tarkoitus säilyttää pääsääntöisesti nykyisen kaltaisina ja vähintään nykyisen tasoisina”. Lähivuosina on nähtävissä sellaisia sisäisiä ja ulkoisia muutoksia, jotka nykytason säilyttämiseksi edellyttävät huomattavaa lisäpanostusta pelastustoimeen, hallintomallista riippumatta. **Sisäministeriön arvio noin 81 miljoonan euron kustannuslisäyksistä valtakunnallisesti seuraavan kymmenen vuoden aikana on realistinen**. Arvio perustuu pelastuslaitosten omiin arvioihin tulevista kustannuspaineista, ja se kattaa vain paikallisen ja alueellisen pelastustoimen järjestelyt. Hallituksen esityksen mukaisesti pelastustoimen menot ovat noin 458 miljoonaa euroa. Tähän lisäksi tuleva noin 81 miljoonaa euroa pitää siis kattaa tulevina vuosina kuntien varoin (nykyjärjestelmä), tai kattaa hyvinvointialueen rahoituksella, jos muutos toteutuu. **Luvut eivät pidä sisällään tehtäviä, joista valtion tulisi vastata jo nyt** (sisäministeriön pelastusosasto, Pelastusopisto ja aluehallintovirastojen pelastuksen ja varautumisen vastualueet).

Lisärahoituksen hankkimiseen oltava kannustimia

Hyvinvointialueilla ja sen pelastuslaitoksella tulee olla jatkossakin mahdollisuus hakea rahoitusta myös erilaisista rahastoista. Pelastustoimessa tällaisia ovat Palosuojelurahasto ja Öljynsuojarahasto. Lisäksi merkittävä potentiaalinen rahoituslähde on EU-rahoitus. Olisi kansallisesti tärkeää, että esimerkiksi Euroopan Unionin RescEU-välineen kautta kanavoituisi resursseja myös Suomen pelastustoimen tarpeisiin. **Tämänhetkisen käsityksen mukaan** hyvinvointialueen rahoitusmallissa valtion talousarvion **ulkopuolinen rahoitus kuitenkin vastaavassa määrin pienentäisi**

hyvinvointialueen saamaa rahoitusta. Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa hyvinvointialueella ei olisi kannustimia hakea esimerkiksi EU-rahoitusta. Rahoituksen hakeminen aiheuttaisi lisäkustannuksia ja ylimääräistä työtä, ja siitä saatava resurssihyöty mitätöitäisiin pienentyneenä valtionrahoituksena. Järjestelmää olisi syytä arvioida uudelleen.

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos haluaa kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Itsenäinen toimija

Pelastuslaitoksella tulee olla **itsenäinen ja soteen rinnasteinen asema** hyvinvointialueen organisaatiossa. Itsenäisenä toimijana pelastuslaitos voi uskottavasti toimia valvovana viranomaisena soten suuntaan esim. riskienhallinnan ja valvontatoiminnan osalta. Lisäksi itsenäinen asema mahdollistaa pelastustoimen ja **muiden turvallisuusviranomaisten ja kuntien saumattoman yhteistyön (jatkumisen)**. Kunnat ovat jatkossakin keskeisiä turvallisuuden toimijoita ja pelastustoimelle välttämättömiä kumppaneita turvallisuuden, varautumisen ja valmiuden kysymyksissä. Mikäli pelastustoimen kuntayhteydet heikkenevät, on sillä kielteisiä seuraamuksia pelastustoimen palvelujen vaikuttavuuteen. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelussa, kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa sekä kuntien vastuulla olevan toiminnan tilannekuvan tuottamisessa ja välittämisestä.

2. Yhteistoiminta-alueet

Lausunnolla oleva esitys mahdollistaa kuitenkin nykyistä paremmin sen, että yksittäinen laitos voi ottaa vastuu laajemmasta kokonaisuudesta (**yhteistoiminta-alueet**) muiden laitosten puolesta. Pelastustoimen ja pelastuslaitoksen vastuista ja velvoitteista yhteistoiminta-alueella **tulee säätää nykyistä tarkemmin**. Laajempien vastuiden osalta nyt esitetty viiden yhteistoiminta-alueen rakenne on kannatettava. Hyvinvointialueen ja myös yhteistoiminta-alueen varautumisen koordinointi sopii erityisen hyvin pelastuslaitoksen tehtäväksi. Tämä tulisi myös pykälätekstissä ja perusteluosassa maininta. Samoin tulisi vahvistaa, että jokaisella viidellä yhteistoiminta-alueella tulee olla **yksi 24/7 laajemman kyvykkyyden tilanne/johtokeskus**, joka tarvittaessa toimii myös suojatiloista käsin. **Yhteistoiminta-alueen tilanne/johtokeskuksen lisäksi Varsinais-Suomen aluepelastuslaitokselle sopivat hyvin** esim. merellinen pelastustoiminta, tilannekuva, kansainvälisen avun vastaanotto tai antaminen.

3. Ensihoito ja ensivastetoiminta

Esitys ei varmista pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen synergiaa ensihoitopalveluissa. Synergia on mahdollista hyödyntää jo nykyinsäädännölläkin. Mikäli halutaan, että pelastuslaitosten resurssit, osaaminen, erityiskalusto ja asemaverkko palvelevat kansalaisia saumattomasti myös ensihoidon ja ensivasteen osalta, **tulee pelastustoimen rooli ensihoitopalveluissa säätää nykyistä tarkemmin,** mukaan lukien ensivastepalvelut. Ilman säädöspohjaa Suomeen syntyy jokaiselle hyvinvointialueelle hieman erilainen tapa toteuttaa ensihoitopalvelua. Nyt esitetyillä kirjauksilla pelastustoimen rooli ensihoitopalveluissa voi siis jatkossakin vaihdella 0 %:n ja 100 %:n välillä, riippuen maakunnan tekemistä päätöksistä. Mikäli ensihoito ei ole pelastustoimen lakisääteistä tehtävää, on todennäköistä, että esim. pelastajien koulutukseen ei jatkossa enää kuulu ensihoidon osuutta. Tällä taas on palvelutasoa huonontava vaikutus, varsinkin harvaanasutuille alueille, meillä erityisesti saaristoon, missä pelastuslaitos on käytännössä ainoa viranomainen, jolla vielä on kattava asema/palveluverkko olemassa.

Tarkemmat ja yksityiskohtaiset kommentit mm. lakipykäliin olemme antaneet jo aikaisemmassa lausunnossamme (VN/8871/2019).